

Funkční, nebo důstojné soudnictví? Diskuzní příspěvek k limitům soudcovské odpovědnosti

MARTIN HAPLA*

Functional or Dignified Judiciary? A Discussion Paper on the Limits of Judicial Accountability

Summary: The text presents the thesis that the emphasis on the functionality of the judiciary is the only legitimate basis on which we can impose a disciplinary sanction or some special obligation on a judge that he or she would not have as an ordinary citizen. The requirement to preserve public confidence or judicial dignity should only be given an instrumental value, which is derived from the fact that it contributes to the good functioning of the judiciary. The two concepts just mentioned are in many respects vague and, without further clarification, open up too much room for possible arbitrariness and the exertion of harmful pressure on judges. The author therefore considers the relationship between dignity and the observance of etiquette as its possible content. The text thus provides a comprehensive view of what the purpose of disciplinary and professional responsibility is and what its limits are. Ultimately, the ideas presented can be generalized and applied to other legal professions.

Keywords: Judiciary, disciplinary liability, professional ethics, judicial dignity, confidence

Když jsem před časem publikoval text „Může soudce dělat divné věci? Funkčnost soudnictví jako limit kárné odpovědnosti“,¹ byl jsem zvědavý, zda můj negativní postoj k přílišnému moralizování a opatrnost vůči potenciálně bezbřehým konceptům, jakým je soudcovská důstojnost, zahájí nějakou diskuzi. Velmi mne proto potěšilo, že tuto hozenou rukavici zvedla Linda Tvrdíková ve svém článku „Důvěra v soudce jako funkce důstojnosti soudce: Proč má být soudce důstojný a co to znamená?“² Ačkoliv je mnohem šřeji koncipován, představuje mimo jiné i polemiku s řadou mých úvah. Rád bych proto využil této příležitosti a nejen předložil argumenty proti některým jejím tezím, ale také dále upřesnil a rozvinul svůj vlastní přístup. Myslím totiž, že mnohé rozdíly, které mezi námi uvedená autorka proklamuje, se dají odstranit jeho citlivou interpretací. Má hlavní myšlenka spočívá v tom, že jediným důvodem, který může vést k uložení kárného postihu soudci a limitaci jeho jednání, je zajištění funkčnosti justice.

Všechny další případné důvody na něj musí být nějakým způsobem navázány. Cílem tohoto textu je tedy podat úplnější vysvětlení této ideje a ukázat, jak přesně je spojena s konceptem soudcovské důstojnosti a požadavkem na důvěru veřejnosti. Linda Tvrdíková podle mého názoru ve svém článku interpretovala funkčnost soudnictví příliš úzce a skutečná neshoda mezi námi tak spočívá jen v oblasti její aplikace. Když orgány udělující kárné postihy operují s důstojností nebo důvěrou, měly by být podle mě mnohem zdrženlivější, než jak usuzuje moje kritička. Tento závěr se mi jeví jako relevantní i v rámci případu Miss monokiny, jehož rozboru jsme oba věnovali ve svých textech značnou pozornost.³

Funkčnost soudnictví

Ve svém původním článku jsem o funkčnosti justice uvažoval jako o prvku, kterým má být limitována kárná odpovědnost.⁴ Dnes mám dokonce za to, že nemusí být chápána pouze

* Autor působí na katedře právní teorie PF MU. ORCID 0000-0002-6977-3939. E-mail: Martin.Hapla@law.muni.cz. Tento text vznikl na Masarykově univerzitě v rámci projektu „Aktuální problémy teorie a dějin práva“ číslo MUNI/A/1504/2023 podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT v roce 2024.

¹ HAPLA, M. Může soudce dělat divné věci? Funkčnost soudnictví jako limit kárné odpovědnosti. *Jurisprudence*, 2020, č. 2, str. 40–45.

² TVRDÍKOVÁ, L. Důvěra v soudce jako funkce důstojnosti soudce: Proč má být soudce důstojný a co to znamená? *Jurisprudence*, 2022, č. 6, str. 15–27.

³ HAPLA, c. d., str. 44–45. TVRDÍKOVÁ, c. d., str. 25–27.

⁴ HAPLA, c. d., str. 40.

jako odpověď na otázku, za co máme soudci udělit kárný postih. Její dosah může být mnohem širší a lze ji spojit s veškerými limity, které soudci ukládáme nad rámec povinností, jež by měl jako běžný občan.

Linda Tvrdíková ve svém textu píše, že funkčností soudnictví míním to, že „soudci budou rozhodovat nezávisle a nestranně“.⁵ Právě v tomto vymezení podle mého soudu spočívá základní nedorozumění mezi námi. Uvedená formulace by sice sama o sobě mohla můj přístup dobře popisovat, ale způsob, jakým ji citovaná autorka aplikuje na případ Miss monokiny, naznačuje, že jí byla pochopena příliš úzce. V zásadě mi jde o to, že justice coby společenská instituce má plnit určité úkoly. Ty se samozřejmě nevyčerpávají pouze nestranným posuzováním právních případů, které však nepochybně představuje jejich jádro – něco, co je pro soudnictví esenciální a tradičně slouží i k jeho odlišení od ostatních složek veřejné moci.⁶ Musí být přítomn zajištěno v dlouhodobé perspektivě. Proto, když hodnotíme konkrétní jednání soudce, není klíčovou otázkou, jestli bezprostředně ohrožuje nestrannost a nezávislost soudcovského rozhodování. Naopak se musíme ptát, zda dlouhodobě přispívá k tomu, aby justice dobře fungovala.⁷ Zohledňovat tedy máme nejen přímé dopady, ale také ty zprostředkované, jejichž důsledky se nemusí projevit hned, ale třeba až ve vzdálenější časové perspektivě, a to dokonce jen s nějakou mírou pravděpodobnosti. Proto vůbec nepopírám, že soudce potřebuje mít důvěru veřejnosti. Jen je nutné brát v potaz, že je důležitá pouze do té míry, do jaké přispívá k funkčnosti justice. Ve vztahu k ní má totiž instrumentální charakter. Nakonec, Tvrdíková sama ve svém textu zmiňuje, že soudnictví potřebuje uvedenou důvěru, aby mohlo úspěšně plnit své povinnosti, resp. vystupovat jako garant spravedlnosti a základních hodnot právního státu.⁸ Význam důvěry tak nakonec rovněž zdůvodňuje skrze funkci, již má tato instituce plnit. Tím ale v zásadě neříká nic jiného než já. Proto myslím, že se v tomto bodě ve skutečnosti shodujeme a odlišnost mezi našimi přístupy je nutno hledat jinde.

Proč se domnívám, že je to právě funkčnost justice, která vytváří základní mez soudcova jednání, od níž mají být všechny ostatní limity pouze odvozené? Pokud někomu ukládáme speciální povinnosti nad rámec těch, které by měl jako běžný občan, je třeba se zamyslet nad tím, co je jejich zdrojem. Může jím být jen to, čím se od běžného občana liší, a to je práce, kterou vykonává. Proto by s ní i tyto povinnosti měly být v nějakém vztahu. Jestliže se člověk stane soudcem, je logické, že jsou mu uložena některá omezení potřebná k tomu, aby dobře vykonával svou profesní činnost. Není ovšem vůbec zřejmé, proč by mu měla být ukládána taková, která s ní nemají žádnou souvislost.

Výhodou důrazu na fungující justici je jeho věrohodnost a snadná akceptovatelnost. Jak jsem ostatně upozorňoval už dříve, o tom, že představuje významné dobro, nejen že nepochybuje většina společnosti, ale jde také o závěr, jenž je možno dobře ospravedlnit prostřednictvím různých teorií normativní etiky.⁹ V tomto smyslu lze říct, že je předmětem překrývajících se konsenzu¹⁰ a může představovat vhodný výchozí bod, od něhož se dále odvíjí naše úvahy o tom, co soudce může nebo nemůže dělat. Poskytuje nám tím i transparentní rámec pro naše uvažování.¹¹

Samozřejmě ani požadavek na funkčnost justice nemá absolutní charakter. V určitých situacích proti němu mohou stát jiné hodnoty, zejména autonomie člověka, jenž profesi soudce vykonává. Velký a jistý zásah do některé z nich může být jen sotva vyvážen minimálním a mimořádně nepravděpodobným přínosem k fungování soudnictví. Nakonec, i to, že si soudce zajde vypít po práci sklenici vína do blízké restaurace, může ve vzácném případě v nějakém hypersenzitivním člověku vyvolat negativní emoce a v jeho očích znevěrohodnit práci veškerých soudů. Je však snadné pochopit, že kvůli něčemu tak nepravděpodobnému a marginálnímu nebudeme po soudcích vyžadovat, aby alkohol konzumovali jen za zavřenými dveřmi svých domovů, nebo jej dokonce nekonzumovali vůbec. V tomto smyslu požadavek na funkčnost soudnictví zakládá jen důvody *prima facie*, které jsou samy o sobě sice poměrně silné,

⁵ TVRDÍKOVÁ, c. d., str. 16. Totéž pak opakuje na str. 27.

⁶ K úkolům, které soudnictví řeší, jakož i k jeho vymezení srovnej např. HAPLA, M. *Dělba moci a nezávislost justice*. Brno 2017, str. 49–50. ONDŘEJKOVÁ, J. *Vnější limity soudcovské interpretace a argumentace*. Praha 2017, str. 26. ZOULÍK, F. *Soudy a soudnictví*. Praha 1995, str. 17–18.

⁷ Srovnej HAPLA, c. d., str. 42–43.

⁸ TVRDÍKOVÁ, c. d., str. 17.

⁹ HAPLA, c. d., str. 42.

¹⁰ RAWLS, J. *Political Liberalism*. New York 2005, str. 133 a násl.

¹¹ To, proč je funkční justice důležitá, velmi pěkně objasňuje i Jana Stehlíková. Viz STEHLÍKOVÁ, J. Proč by měli být soudci zdrženliví ve svém projevu? *Ratio Publica*, 2022, č. 2, str. 63.

ale mohou být za jistých okolností převáženy jinými konkurenčními důvody. Chápat je jako absolutní by v některých situacích nutně vedlo k absurdním závěrům.

Výše nastíněným způsobem lze uvažovat nejen o soudcích, ale také o příslušnících dalších právních profesí. Například i v případech státních zástupců nebo advokátů si můžeme klást otázku, co je smyslem instituce, jejichž jsou součástí, a zda ho jejich jednání (činěné třeba v soukromí) může nějakým způsobem narušit. Požadavek na zajištění funkčnosti konkrétní instituce tak může v obecné rovině sloužit jako jeden ze základních rysů kárné odpovědnosti, jimiž se odlišuje od odpovědnosti trestněprávní nebo soukromoprávní.¹² Pokud má být nějaké jednání postihováno v jejím rámci, mělo by být v určitém vztahu k jeho narušení. I v případě, že v takovém vztahu je, ovšem musíme zohlednit, že ne vždy může být vhodné reagovat na něj kárným postihem. Právo není jediný normativní systém regulující lidské chování. Požadavek na funkčnost instituce může vytvářet limity také v neprávní rovině, tedy v oblasti různých společenských konvencí. Někdy jistě bude zcela dostatečné setrvat v jejich rámci a omezit se na sankce s ním spojené. Jako vhodný příklad zde může sloužit třeba společenské odsouzení ze strany ostatních příslušníků profesní komunity. Právo má nastoupit teprve tehdy, když se takové sankce ukazují být nedostatečné a je schopno vyvinout na své adresáty efektivní tlak. Limity jednání příslušníků právních profesí tak představují poměrně komplexní problematiku, v jejímž centru ale stojí důraz na to, aby instituce s nimi spojené byly schopné plnit své fundamentální úkoly.

Nedůvěryhodná důvěra

Linda Tvrdíková na rozdíl ode mě zdůrazňuje význam soudcovské důstojnosti. Ani u ní však nepředstavuje bytostnou, ale pouze instrumentální hodnotu, jejíž význam je dán tím, že jejím zachováním může být podmíněna důvěra veřejnosti v soudní moc.¹³ Zatímco mně (správně) přisuzuje postoj, že soudce může dělat i divné věci, pokud tím nenarušuje funkčnost justice, sama má naopak za to, že uchování oné důvěry může být i samo o sobě

dostatečným důvodem ospravedlňujícím zásah do jeho autonomie a soukromého života.¹⁴ Právě v odlišné váze, kterou jí při hodnocení konkrétních případů přisuzuje, spatřuji skutečný rozdíl mezi našimi přístupy.

V tuzemské odborné literatuře bývá často zdůrazňováno, jak je důvěra veřejnosti v soudní složku moci důležitá, často ve formě různých variací teze, že nestačí být dobrým soudcem,¹⁵ ale je třeba se tak ostatním i jevit.¹⁶ Jde totiž o bezesporu citlivou věc. Když jsem měl na Weyrových dnech právní teorie 2022 příležitost o ní neformálně hovořit s předsedou Nejvyššího soudu, upozorňoval mne, že i když budou soudy dělat svou práci sebelépe, vždy budou vzbuzovat u mnoha lidí pocit nespokojenosti. Například sporné řízení zpravidla končí porážkou jedné ze stran, která pak výsledek svého sporu nese nelibě. Stejně tak odsouzený v trestním řízení a řada lidí jemu blízkých obvykle vnímá justici negativně, i když rozhodla zcela spravedlivě. V tomto světle lze snadno pochopit postoj, že nedůvěru vůči soudům není radno zvyšovat, protože tu v nějaké míře bude přítomná dokonce i za té nejlepší možné situace. Dobrý smysl dále dává i myšlenka, kterou ve svém textu uvádí sama Tvrdíková: Aby mohl společenský systém fungovat, musí mít důvěru lidí, jinak by jeho zachování bylo spojeno s nutností uplatňovat velkou sílu a používat rozsáhlé donucovací mechanismy.¹⁷ Důvěra je tedy v obecné rovině nepochybně potřebná a každý soudce by měl dbát o její uchování. S takovým náhledem se pochopitelně ztotožňuji.

Přesto všechno mám za to, že důvěra nepředstavuje nějakou hodnotu sama o sobě, ale je relevantní jen do té míry, do jaké je potřebná pro funkčnost justice. Soudce by o ni neměl usilovat, pokud by byla podmíněna podlamováním základních úkolů, které má tato instituce plnit. Představme si například antisemitisticky naladěnou společnost, jakou byla na konci 19. století ta francouzská. Neměl by si i v ní zachovat nestrannost v případech, kdy bude některým z jejich účastníků Žid? A to bez ohledu na to, jak se k tomu bude stavět největší část veřejnosti? Vzpomeňme na Dreyfusovu aféru a další podobné případy z různých částí tehdejší Evropy. Řečeno jinými slovy, důvěra může být někdy podmiňována požadavky, které mají být pro dobrého

¹² I toto jsem naznačoval již ve svém předchozím textu. Viz HAPLA, .c. d, str. 42.

¹³ Srovnej TVRDÍKOVÁ, c. d., str. 16, 18, 27.

¹⁴ Tamtéž, str. 16.

¹⁵ Co přesně znamená „být dobrým soudcem“, je samozřejmě složitá otázka. V tomto kontextu si zaslouží pozornost úvahy Jany Stehlíkové. STEHLÍKOVÁ, J. Jaké ctnosti by měl mít dobrý soudce? *Právník*, 2022, č. 4, str. 378 a násl.

¹⁶ Viz např. KOPA, M. Etika soudců. In: Sobek, T. a kol. *Právní etika*. Praha 2019, str. 197, str. 202–203.

¹⁷ TVRDÍKOVÁ, c. d., str. 19, 22.

soudce naprosto nepřijatelné, protože jsou v přímém rozporu s tím, co je základním smyslem jeho práce. Měl by se sice veřejnosti jevit jako dobrý soudce, avšak nikoliv za cenu toho, že jím ve skutečnosti nebude. Soudy máme totiž od toho, aby nestranným způsobem rozhodovaly právní případy, popřípadě řešily ještě další jim svěřené úkoly. Smyslem jejich existence není to, aby byly populární. Požadavek uchování důvěry veřejnosti pak ani nemůže být žádným trumfem, který by přebíjel vše ostatní, protože takový charakter nemá ani samotný důraz na funkčnost, jímž je podmíněna jeho relevance.

Hlavním problémem ovšem je, že obava ze snížení důvěry v justici nemusí vždy odrážet realitu. Někdy je ve skutečnosti dopad do ní jen málo pravděpodobný. Navíc samotný fakt, že v někom vyvolá jednání soudce negativní emoce, ještě nemusí mít žádný opravdový vliv na fungování této složky moci. Lidé kvůli odhalenému tělu soudkyně v případě Miss monokiny nepřestanou řešit své případy právní cestou ani nebudou o nic víc bránit realizaci soudních rozhodnutí než předtím. Může mít takové jednání vůbec nějaké hmatatelné dopady kromě pár negativních poznámek utroušených v internetové diskusi nebo hospodě? Pokud se totiž omezí jen na projevy tohoto druhu, tak neplatí ani úvaha Tvrdíkové o nutnosti kompenzovat nedostatek důvěry používáním rozsáhlých donucovacích mechanismů. Instrukce funguje stále stejně, i když se o ní někteří lidé vyjadřují nelichotivě, a není proto potřeba využívat žádnou zvláštní sílu na to, aby takto nečinili.

Když jsem o rozebírání problému jednou debatoval s Tomášem Sobkem, nadnesl zajímavý argument, že soudce má v některých typech řízení povinnost vést strany sporu ke smíru. Taková činnost pro něj může být mnohem obtížnější, pokud se na něj bude jednat ze stran dívat skrz prsty třeba právě kvůli účasti v soutěži typu Miss monokiny. Dopady na chod justice tedy nemusí být nijak fatální, ale přesto mohou snižovat její efektivitu, protože soudci při vedení soudního řízení do určité míry vždy pomáhá i jeho neformální autorita. Taková úvaha dává dobrý smysl, ale nemohli bychom pak stejným způsobem přemýšlet i o řadě situací, u nichž odmítáme připustit, že by měly představovat kárné provinění? Například nikdo nepochybuje o tom, že

soudce nemá být kárně odpovědný za to, že byl nevěrný své manželce.¹⁸ Přesto tímto jednáním může narušit chod justice úplně stejně jako soudkyně svou účastí v uvedené soutěži. To platí obzvláště, pokud bude rozhodovat případy z rodinněprávní oblasti. Nehledě na to, že zatímco prohršek v případě Miss monokiny budou mnozí chápat pouze jako porušení norem etikety, v případě nevěry jde nepochybně o morální problém. Toto srovnání naznačuje, že obavy spojené s takovými situacemi jsou dost možná opravdu přehnané a s nimi spojené potenciální narušení funkčnosti justice není dostatečné, aby vedlo k nějakému kárnému postihu. Na základě těchto a obdobných myšlenek, které jsem uvedl již ve svém starším textu,¹⁹ mám za to, že není namístě přistoupit k uložení kárného postihu, pokud dopady do funkčnosti justice nejsou zřejmé, nebo se zdají být marginální, což může být i tento případ.

Co má být obsahem soudcovské důstojnosti?

Linda Tvrdíková ve svém textu dávala do úzké souvislosti s důvěrou veřejnosti důstojnost soudcovské funkce.²⁰ Osobně jsem byl k tomuto pojmu vždy poměrně rezervovaný, protože se mi jevil jako kouzelný klobouk, z něhož je možno vytáhnout téměř cokoli, co si přeje kouzelník.²¹ Mám za to, že v právu by se neměly vyskytovat koncepty, na které se bude odkazovat v případech, kdy máme neodůvodněný dojem, že je nějaké jednání špatné, a zároveň ho nejsme schopni podřadit pod žádnou zákonem předvídanou kategorii s jasným obsahem. Ve chvíli, kdy však takový koncept náš právní řád již obsahuje, považuji za důležitý úkol judikatury nebo doktríny upřesnit jeho obsah a dát mu tím jasnější hranice. Jinak se může jednoho dne stát velmi snadno nástrojem libovůle.

Nejprve je třeba si položit otázku, jaké jsou podmínky takového upřesnění. Pokud v zákoně o soudech a soudcích zmiňujeme důstojnost soudcovské funkce jako samostatnou kategorii,²² mělo by být její vymezení nezávislé na pojmech nezávislosti, nestrannosti a odborné kompetence. Rovněž by měly existovat takové situace, které představují porušení důstojnosti soudcovské funkce, ale už ne některého z výše uvedených prvků. Jinak by

¹⁸ Tento příklad jsem ostatně použil už ve svém původním textu. Viz HAPLA, c. d., str. 41.

¹⁹ Tamtéž, str. 43 a násl.

²⁰ TVRDÍKOVÁ, c. d., str. 16.

²¹ HAPLA, c. d., str. 43. Dále srovnej též HAPLA, M. – FRIEDEL, T. a kol. *Profesní etika právníků*. Brno 2022, str. 251.

²² Srovnej např. § 80 odst. 1 a § 87 odst. 1 zákona o soudech a soudcích.

byla sama o sobě redundantní a vystačili bychom si s kategoriemi ostatními.

Jaký smysl bychom tedy měli soudcovské důstojnosti dát? Můj návrh spočívá v tom, že pokud uvažujeme o jejím obsahu, měli bychom jej primárně spojit s dodržováním etikety.²³ Tu totiž sotva můžeme pojmut jako aspekt nezávislosti, nestrannosti nebo odborné kompetence. Zároveň je snadné si představit případy (například pronášení vulgárních slov v soudní síni), které nepředstavují zásah do žádné z jmenovaných kategorií s výjimkou právě této. Samotnou etiketu nejčastěji definujeme jako určitý typ institucionálních pravidel. Jedná se o konvence akceptované nějakou skupinou lidí,²⁴ které se liší v jednotlivých částech světa i v různých komunitách. Řečeno jinými slovy: Zatímco dává smysl vést debatu o jedné univerzální normě morálky, totéž neplatí o požadavcích spojených s etiketou.²⁵ Zatímco morální normy by měly stejným způsobem zavazovat všechny relevantní aktéry,²⁶ u jejích norem připouštíme, že mohou být přísnější pro konkrétní společenskou skupinu. I tím korespondují s aspirativním charakterem důstojnosti soudce,²⁷ kterou mají mít příslušníci této profese ve větší míře než běžný člověk. Zároveň stojí za povšimnutí, že pokud bychom měli zdůvodňovat důležitost etikety, může se tak dít v morálních termínech. Etiketu máme dodržovat, protože tím projevuje respekt vůči druhým. Pokud je správně nastavena, dá se ospravedlnit i s pomocí maximalizace užitku. Její pravidla totiž někdy plní důležitou koordinační a informační funkci. Díky nim se například nemusíme složitě domlouvat, kdo má vejít první do dveří, což nám šetří energii a čas.

Připouštím, že s porušením etikety je možno spojit kárný postih – nakonec i současná právní úprava to podle mého soudu předpokládá – ale měl by mít alespoň ve většině situací spíše mírnější charakter, protože jen výjimečně bude mít nějaký významnější dopad na fungování soudnictví. Přikláním se k tomu, že stejným způsobem můžeme vnímat i důstojnost příslušníků ostatních právních

profesí (státních zástupců, advokátů apod.), a to včetně jejího vztahu ke kárné odpovědnosti.²⁸

Závěrem: soudy a boj proti předsudkům

Má obava z přílišného moralizování se do značné míry překrývá s postojem, že nemáme nadbíhat předsudkům. Jejich souvislost s činností soudců a hodnocením jejich jednání představuje poslední bod, jímž se uzavírá můj diskuzní příspěvek. Tvrdíková ve svém textu uvádí, že k jejich boření má docházet cestou diskuze v laických i odborných debatách a nikoliv prostřednictvím kárných rozhodnutí.²⁹ Lidé mnohdy nemusí mít pro svá přesvědčení rozumné důvody, ale mohou v nich být zakořeněna tak silně, že by mohlo podrýt důvěru v soudnictví, pokud bychom je nevzali v potaz.³⁰ Samozřejmě nepopírám, že boj proti předsudečnému uvažování má probíhat hlavně formou různých debat ve veřejném prostoru, stejně jako chápu, že ne vše je dobré takřkajíc lámat přes koleno. Rozumím také tomu, že úkolem soudce není být morálním průkopníkem. Přesto mám za to, že přístup soudů může být v tomto směru o trochu aktivnější, než jak se domnívá má kritička, a že má být spojen především se zvažováním rozumných důvodů. Platí to podle mě přinejmenším v případech typu Miss monokiny.

K tomuto mému závěru můžeme dospět dokonce i za přijetí předpokladu, že uchování důvěry veřejnosti v justici má zcela mimořádnou váhu. Jen je třeba více přiblížit její přesnou povahu. Ve společnosti se totiž nepochybně najde řada lidí, u nichž je kladného postoje k této složce moci v podstatě nemožné dosáhnout (minimálně v tom smyslu, že se nikdy nezřeknou jejich dehonestací ve veřejném prostoru). Je proto třeba věnovat pozornost těm, jejichž důvěru lze získat. V jejich případě se pak nabízí otázka, zda je moudré, aby se soudnictví opíralo o ty z nich, jejichž pozitivní postoj je podmíněn ochotou soudců přizpůsobovat se různým předsudkům. Jestliže

²³ Něco takového ostatně naznačují již v publikaci HAPLA, FRIEDEL a kol., c. d., str. 251.

²⁴ Srovnej FOOT, P. *Virtues and Vices and Other Essays in Moral Philosophy*. Oxford 2002, zejm. str. 108, 176.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ BAGNOLI, C. *Reasons in Moral Philosophy*. In: BONGIOVANNI, G. – POSTEMA, G. – ROTOLO, A. – SARTOR, G. – VALENTINI, C. – WALTON, D. (eds.). *Handbook of Legal Reasoning and Argumentation*. Dordrecht 2018, str. 40.

²⁷ K vymezení aspirativní důstojnosti viz např. SCHROEDER, D. *Human Rights and Human Dignity. Ethical Theory and Moral Practice*, 2012, č. 3, str. 332.

²⁸ Zajímavým problémem by mohlo být to, jak máme v tomto kontextu vnímat důstojnost advokátního stavu, s níž pracuje etický kodex této profese. Měli bychom o ní uvažovat tak, že ji advokát snižuje společně se svou vlastní důstojností porušováním etikety, nebo ji naopak chápat jako obecnější vlastnost dané instituce jako celku? Obávám se, že druhé uvedené pojetí může vést opět k řadě nejasností a otvírat až příliš velký prostor libovůli. Proto i zde se mi jeví jako vhodné uvažovat o jejím upřesnění nebo přímo nahrazení nějakým jiným konceptem.

²⁹ TVRDÍKOVÁ, c. d., str. 26 a 27.

³⁰ Tamtéž, str. 26.

někdo trvá na jednání v souladu s iracionálními standardy tak vehementně, že spolu s tím ztrácí i vnímavost vůči skutečné kvalitě justiční práce, jen stěží bude představovat pro soudnictví dobrou a stabilní oporu. Mám tedy pochybnosti, že se postavení naší soudní složky moci v delší časové perspektivě zhorší tím, že bude přispívat k postupnému rozbíjení předsudků a nikoliv k jejich tolerování. To se týká zejména situací, kdy je veřejné debaty již nahlodávají a ve společnosti dochází k postupnému přerodu s nimi spojených konvencí.

Nikdo ostatně nepochybuje o tom, že by soudce při své rozhodovací činnosti neměl podléhat veřejnému mínění, že by měl upřednostňovat cestu argumentace před snahou vyhovět iracionální náladě většiny. Tento princip by měl platit bez výjimky a ani kárná rozhodnutí by podle mého názoru z něj neměla být vyňata. I ona nejvíce přispějí k stabilitě justice, pokud se budou zakládat na rozumných důvodech a opírat se o věcné spojení mezi soudcovým chováním a funkcí soudní složky moci. Takový postup totiž připouští zohledňování i různých faktorů, které jsou vůči ní instrumentální (tedy i zde tolikrát zmiňované důvěry), ale zároveň brání tomu, abychom jim přikládali větší váhu,

než je nezbytně nutné. Nakonec bych se ani neobával toho, že by tímto postupem ve společnosti vznikal dojem, že si soudci sami pro sebe vytvářejí nějaká zvláštní pravidla,³¹ protože alespoň v případech, jakým byl i Miss monokiny, vyžadují nanejvýš stejný (nikoliv větší) prostor pro svou autonomii, jakou mají i všichni ostatní občané.³²

Alexander Hamilton kdysi napsal, že soudnictví nemá ani měšec, ani meč, ani sílu, ani vůli, ale pouze úsudek.³³ Svůj text bych rád uzavřel konstatováním, že má-li být tento úsudek dobrý, neobejde se bez toho, že jím disponuje i významná část občanů. Jestliže společnost není schopná akceptovat justici, která odvádí kvalitní práci, jenom kvůli tomu, že pár soudců ve svém soukromí jedná pro ni sice nepříjemným, ale jinak naprosto neškodným způsobem, pak se nemůže do budoucna spoléhat ani na to, že se jí bude dostávat dobrých soudních rozhodnutí. Hlavní ovšem je, že pokud je důvěra v tuto složku moci podmíněna předsudkem – není to její chyba. Proto nikoliv ona, ale společnost by se měla změnit. Neočekávám od soudců, že budou morálními revolucionáři. Jen si nemyslím, že se mají ustrašeně sklonit před čímkoliv, co veřejnost nebo její část vnímá negativně.

³¹ Srovnej tamtéž.

³² Nakonec, pokud by se soutěže Miss monokiny účastnila běžná občanka, také by jí nehrozil žádný právní postih.

³³ HAMILTON, A. – MADISON, J. – JAY, J. *The Federalist*. Indianapolis/Cambridge 2005, str. 412.